

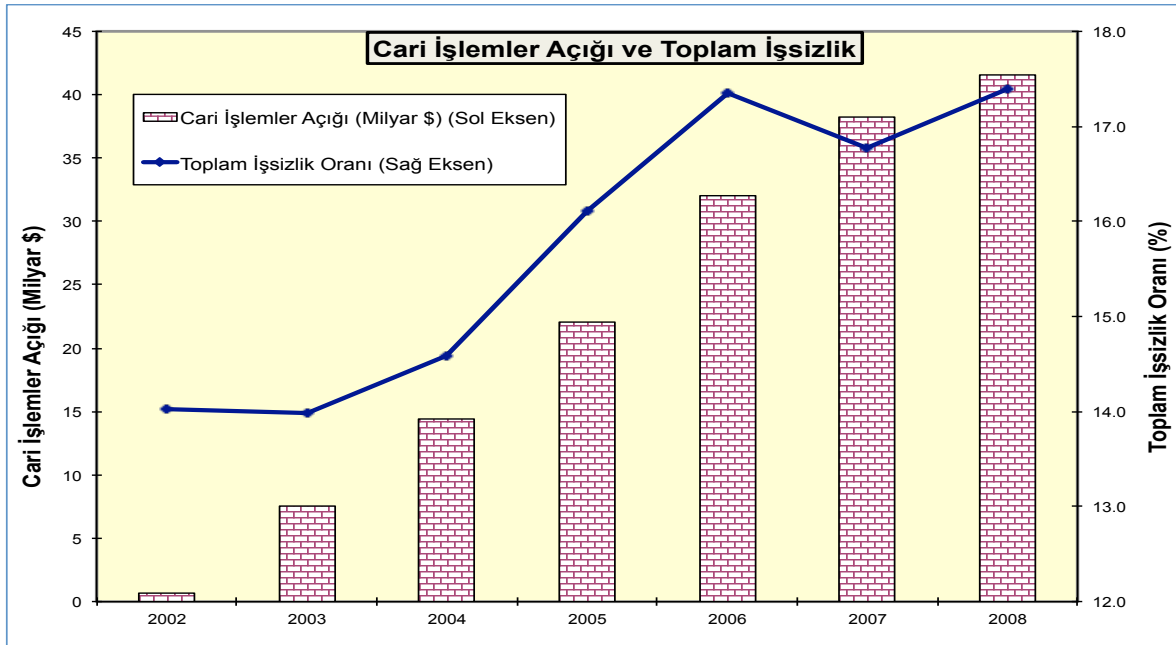
EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 24 Şubat 2016

İstihdamsız Büyümeden, Yatırımsız Cari Açığa...

Türkiye 2001 krizi sonrasında 2008'e değin yüksek bir büyüme konjonktürü içindeydi. Küresel ekonomide yaşanan spekülative büyüme eğiliminin bir yansıması olan ve temelinde yurt dışından sermaye girişlerine dayalı, dış borç yaratan öğeler içeren bu dönemin ana özelliklerinden birisi de işsizlik oranının yüksek seyretmesiydi. Söz konusu dönemde ulusal gelir reel olarak yılda ortalama yüzde 7.8 büyümüş iken, işsizlik oranı yüzde 10 platosunda çakılıp kalmıştı. Yüksek büyüme hızına karşın, Türkiye ekonomisinde yeterince istihdam yaratılıp, işsizliğin düşürülebilmesi nedeniyle bu dönem "istihdam dostu olmayan büyüme", ya da kısaca "istihdamsız büyüme" diye anıla geldi.

Dönemin ana özelliği ise Türkiye'nin giderek bozulan dış dengelerinde (cari işlemler açığı) yatmaktaydı. Cari işlemlerdeki açık, nihai olarak yurt içinde yerli üretimi baltalamakta ve istihdamı geriletmekte ve nasıl finanse edilirse edilsin, özü itibariyle Türkiye'de işsizlik sorununun derinleşmesine doğrudan katkıda bulunmaktaydı. Aşağıdaki şekil, bu olguyu açıkça dile getirmektedir.

Kaynak: TÜİK ve TC Merkez Bankası

Şekilde 2001-krizi sonrasında Türkiye ekonomisinde gerçekleşen cari işlemler açığı sol ekseninde, toplam işsizlik oranı (açık artı gizli işsizlik) ise sağ ekseninde belirtilmektedir. Görüldüğü üzere Türkiye 2002'den bu yana giderek artan oranda cari işlemler açığı vermektedir. Cari açık, özü itibariyle, Türkiye'nin dış dünyaya sunmakta olduğu yüksek reel faiz getirisine dayanmakta, bu şekilde uyarılan yüksek hacimli döviz girişleri ise döviz kurunu ucuzlatmakta ve ithalat talebini kamçulamaktaydı. Türkiye'nin bir spekülative kazanç

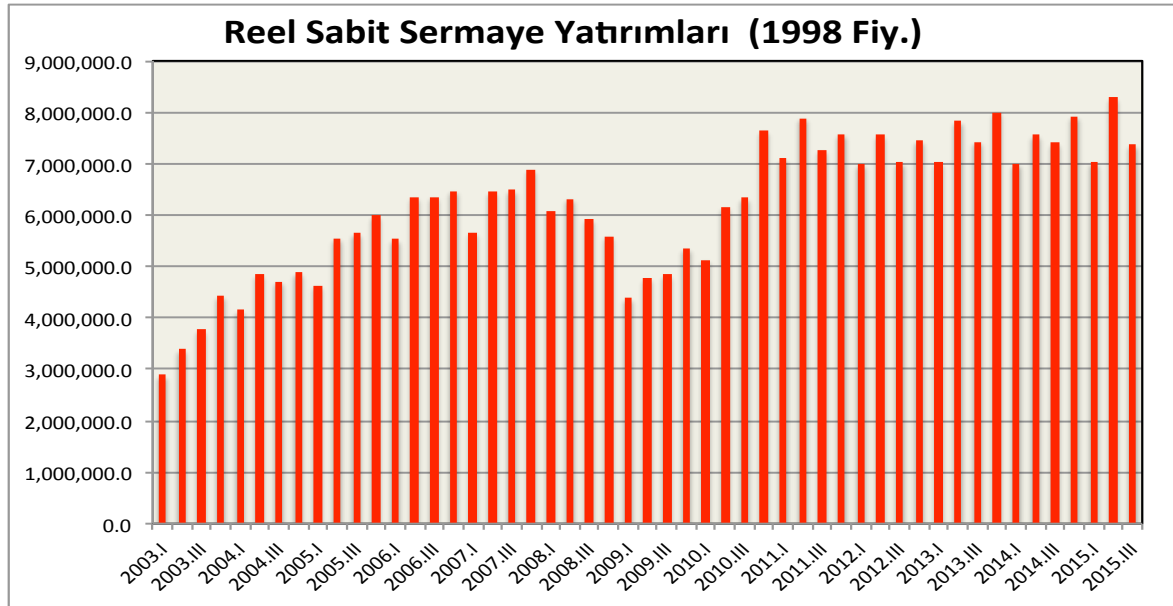
ve ithalat cennetine dönüştürüldüğü bu ortamda, yerli üretim ve istihdam yerine, dış dünyadaki üretim ve istihdam beslenmekteydi.

***

2008 krizi sonrasında Türkiye'nin dış açık – büyüme ve işsizlik üçlüsü yepyeni bir dengeye oturdu. Geçen haftaki yazımızda da vurguladığımız üzere, Türkiye 2008 sonrası küresel büyük durgunluk sürecini daha da yükselen cari işlemler açıkları yanında daha düşük büyüme hızları ve gerileyen sabit sermaye yatırımları olarak yaşamaya başladı. Gerileyen yatırım performansı aslında dış borçlanmaya dayalı, spekülasyon-yönlü büyüme masalının sonuna geldiğinin net kanıtıydı.

2009 sonrasında reel sabit sermaye yatırımlarında gözlenen durgunluk aşağıda 2 no'lu Şekilde betimleniyor. Küresel kriz sonrası Türkiye'nin toplam birikimli cari açığı 300 milyar doları aşmasına karşın, yatırımların düzeyinde hiç bir gelişme gözüküyor. Reel olarak yatırım düzeyi her çeyrek dönemde 8 milyon TL düzeyini aşamamış durumda.

Özellikle 2013 sonrasında Türkiye'nin yatırım harcamaları sadece 2015'in ikinci çeyreğinde artış sergilemiş (o da seçim konjonktürünün yapay etkisiyle sağlanmış). Diğer altı çeyrek boyunca reel yatırımların büyüme hızı sürekli daralma içerisinde görülüyor. Türkiye artık *yatırımsız cari açık veren* bir ülke konumunda.

Kaynak: TÜİK, Ulusal Hesaplar.

Bu gözlemler Türkiye'yi uluslararası işbölümü içerisinde düşük katma değerli, emek yoğun teknolojiler üretmekle görevli bir ucuz işgücü deposuna dönüştürmeyi hedefleyen ve ülkemizi bir ucuz ithalat ve finansal spekülasyon cenneti olarak gören neo-liberal projenin bir uzantısı olduğu gerçeğini bir kez daha belgeliyor. Daha somut bir ifadeyle, 2003 sonrasında perçinlenen bu dönem, Türkiye'nin sanayisizleştirilmesini; sosyal devletin etkisizleştirilerek tasfiyesini; ve temel kamu hizmetlerini özel sermayenin kar güdüsü altında ticari bir metaya dönüştürerek, ülkemizi ulusal ve uluslararası sermayenin sömürsüne açmayı hedefleyen neo-liberal projenin açık bir uygulaması olduğunu gözler önüne seriyor.